**2015D21095**

# INBRENG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Binnen de vaste commissie voor Infrastructuur en Milieu hebben verschillende fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu inzake de geannoteerde agenda van de Milieuraad van 15 juni 2015 (Kamerstuk 21501-08, nr. 563), het verslag van de Informele Milieuraad van 14 en 15 april 2015 (Kamerstuk 21 501-08, nr. 562), het EU-voorstel Kaderstrategie Energie-Unie, COM (2015) 80 (Kamerstuk 2015Z03497), de consultatie revisie Europese emissiehandelssysteem (Kamerstuk 33 858, nr. 33), het fiche over de mededeling Kaderrichtlijn water en de Richtlijn overstromingsrisico's (Kamerstuk 22 112, nr. 1958) en de reactie op het artikel in The Guardian over hormoonverstorende stoffen (Kamerstuk 27 858, nr. 312).

De voorzitter van de commissie,
Tjeerd van Dekken

De adjunct-griffier van de commissie,
Koerselman

## I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

**Inhoudsopgave** **blz.**



### Inleiding

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de stukken ten behoeve van de Milieuraad. Zij hebben hierover enkele vragen.

De leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de agenda van de Milieuraad van 15 juni a.s. en de overige stukken die voor het SO Milieuraad zijn geagendeerd. Deze leden hebben een aantal opmerkingen en vragen waarop de ze Staatssecretaris verzoeken in te gaan.

De leden van de CDA-fractie hebben nog enkele vragen met betrekking tot de aanstaande Milieuraad van 15 juni 2015.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de stukken ten behoeve van de Milieuraad. Zij hebben nog enkele vragen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben kennisgenomen van de stukken ten behoeve van de Milieuraad. Zij hebben nog enkele vragen.

De leden van de fractie van GroenLinks hebben kennisgenomen van de stukken ten behoeve van de Milieuraad. Zij hebben nog enkele vragen.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Milieuraad, en van de overige geagendeerde stukken. Zij willen graag nog enkele vragen stellen.

### Geannoteerde agenda Milieuraad 15 juni 2015

*Mondiale klimaatonderhandelingen (st6588/15)*

De leden van de VVD-fractie vragen de Staatssecretaris een inschatting te maken hoe groot de kans is dat de klimaattop uitmondt in een juridisch bindend kader. Of is een situatie waarin landen hun beloften, naar hun eigen mogelijkheden neerleggen, zonder juridisch kader, realistischer? Waarom zou Europa inzetten op een juridisch kader als dit niet haalbaar blijkt? Is het niet beter om te waarderen wat ieder land levert? Acht de Staatssecretaris de kans aanwezig dat Europa een stapje terugdoet als andere landen niet hetzelfde ambitieniveau tonen?

De leden van de PvdA-fractie steunen de inzet van de Staatssecretaris. Zij vinden ook dat het van het grootste belang is om alle grote uitstoters te committeren en dat er langetermijndoelstellingen moeten komen die bijdragen aan het binnen bereik houden van de 2°C-doelstelling.
De leden van de PvdA-fractie zien net als de Staatssecretaris het grote belang van de betrokkenheid van niet-statelijke actoren bij het klimaatakkoord. Deze leden zijn dan ook benieuwd of en hoe de Staatssecretaris Nederlandse niet-statelijke actoren bij totstandkoming van het akkoord probeert te betrekken en aan het akkoord wil committeren. Welke G20-landen hebben hun nationaal bepaalde bijdragen voor de onderhandelingen in Parijs inmiddels ingediend?

De leden van de PvdA-fractie verzoeken de Staatssecretaris om met de Kamer te delen hoe Nederland en andere ontwikkelde landen na 2020 blijven bijdragen aan de klimaatadaptie in minder ontwikkelde landen, met name in Afrika. Deelt de Staatssecretaris de mening dat het belangrijk is dat het voor de minder ontwikkelde landen duidelijker wordt welke middelen beschikbaar zijn om hun mitigatie- en adaptatiedoelen te bereiken? Deze leden zijn benieuwd welke rol Nederland op ministerieel niveau zal spelen richting de minder ontwikkelde landen die twijfelen over hun bijdrage aan de $CO_2$-reductie.

De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris of de inbreng van de EU tijdens de klimaatonderhandelingen in Parijs kan worden versterkt door aan de Europese doelen voor $CO_2$-reductie, duurzame energie en energiebesparing een concreet uitvoeringsprogramma te koppelen, zoals Nederland met het Energieakkoord heeft gedaan. Deze leden zijn van mening dat er een risico op een koolstofbubbel bestaat. Zij vinden dat de blootstelling van met name pensioenfondsen aan de fossiele energiebedrijven een onderschat systeemrisico is. Eerder dit jaar waarschuwde de Bank of England, de Britse toezichthouder op pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen, voor de gevaren van investeren in olie, kolen en gas. De bank waarschuwde dat de limiteringen op $CO_2$-uitstoot samen met de investeringen in duurzame energie grote risico's oplevert voor de investeringen in fossiele energie, met name vanwege een voorspelde inkomsten- en waardevermindering van olie- en gasbedrijven. De leden van de PvdA-fractie willen niet dat de Nederlandse belastingbetaler voor de gevolgen van een toekomstige koolstofbubbel moet opdraaien, zoals wel is gebeurd bij de financiële crisis. Zij verzoeken de Staatssecretaris dit onderwerp op de Europese agenda te plaatsen om te voorkomen dat Nederland bijtijds maatregelen neemt, terwijl andere EU-landen blijven achterlopen, waardoor wij uiteindelijk de rekening gepresenteerd krijgen. De leden van de PvdA-fractie zijn daarom ook van mening dat investeringen van Nederlandse pensioenfondsen in kolen, olie en gas moeten worden afgebouwd, tenzij onomstotelijk komt vast te staan dat deze investeringen geen onoverkomelijke risico's opleveren voor ons milieu en voor de Nederlandse belastingbetalers en pensioengerechtigden. Deze leden verzoeken de Staatssecretaris hierop te reageren.

De leden van de CDA-fractie constateren dat enkele weken geleden vele grote bedrijven bij elkaar kwamen in Parijs, waar zij pleitten voor de aanpak van klimaatverandering en het halen van de 2°C-doelstelling. Het zijn bedrijven en de samenleving die de klimaatdoelen moeten gaan waarmaken en daarom vinden deze leden het belangrijk dat zij meedoen. Deze leden zijn heel blij met de inzet van onder meer dhr. Polman van Unilever. Dit geeft aan dat bedrijven een rol verdienen bij het komende klimaatakkoord. Deze leden steunen de inzet van de Staatssecretaris om het belang van niet-statelijke actoren te benadrukken. Op welke wijze kan de Staatssecretaris nog nader vormgeven aan de rol van niet-statelijke actoren tijdens de onderhandelingen?

De leden van de CDA-fractie merken op dat diverse olie- en gasbedrijven afgelopen week hebben gepleit voor een belasting op $CO_2$-uitstoot. Deze wens is van invloed op de concurrentiepositiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven en de afschaffing van de kolenbelasting in het Energieakkoord. Deze leden vragen in dezen hoe de Staatssecretaris tegen deze oproep aankijkt. Verder vragen zij hoe de Staatssecretaris kijkt naar de plannen in Duitsland voor een klimaatbelasting voor energieproducenten op $CO_2$-uitstoot in samenhang met het ETS. In hoeverre is de Staatssecretaris op de hoogte van de Duitse plannen? Wat zijn hiervan de voor- en nadelen volgens de Staatssecretaris? Werken de Staatssecretaris en het kabinet samen met andere Europese lidstaten ten aanzien van het onderwerp van de belasting van $CO_2$-uitstoot naast het ETS? Indien dat het geval zou zijn, wat is daarvan dan de stand van zaken?

De leden van de fractie van de ChristenUnie merken op dat het, om alle landen aan boord te krijgen voor een internationaal bindend klimaatakkoord tijdens de Conference of the Parties (COP21) in Parijs, van belang is dat Nederland samen met de EU-lidstaten een stevige inzet heeft. In oktober 2014 werd het Europese doel voor $CO_2$-reductie in 2030 vastgesteld op minimaal 40% en die voor duurzame energie en energiebesparing beide op 27%. Deze leden vinden de doelen voor hernieuwbare energie en energiebesparing te weinig ambitieus. Maar nu we de doelen gesteld hebben, moeten we een geloofwaardige aanpak hebben om de doelen te halen.

Volgens de leden van de fractie van de ChristenUnie zal de EU aan overtuigingskracht winnen als zij in Parijs haar bod vergezeld kan laten gaan van een geloofwaardig programma om de doelen daadwerkelijk te halen. Nederland heeft met het Energieakkoord een begin gemaakt met de omslag. Hoe Nederland vervolgens na 2023 verdergaat moet nog worden ingevuld. Volgens deze leden moet de discussie worden gestart om ook na 2023 in een stevig tempo door te gaan met deze omslag. Deze leden verzoeken de Staatssecretaris daarom in de Milieuraad zich sterk te maken voor een programma van afspraken met de lidstaten om het reductiedoel daadwerkelijk te halen. Ook vragen deze leden of de Staatssecretaris bereid is voor het Nederlandse aandeel daarin een voorstel uit te werken voor de periode 2023–2030 en dit binnen een jaar naar de Kamer te sturen.

Volgens de leden van de fractie van de ChristenUnie is het voor de onderhandelingen van belang dat er snel meer duidelijkheid komt voor ontwikkelingslanden over klimaatfinanciering. Deze leden vragen de Staatssecretaris daarom om er tijdens de Milieuraad voor te pleiten dat de EU een duidelijke «roadmap» maakt die transparantie geeft over de wijze waarop de EU van plan is de publieke bijdrage jaarlijks te financieren en te verhogen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie merken op dat het van belang is dat de EU innovatieve bronnen van klimaatfinanciering onderzoekt, zodat zij zich kan inzetten voor voorspelbaarheid en additionaliteit van klimaatfinanciering. Volgens deze leden zou Nederland hierin een voortrekkersrol kunnen spelen door vergroening van het belastingstelsel. Ook zou Nederland een voorstel kunnen uitwerken om een deel van de opbrengsten van het emissiehandelssysteem in het Green Climate Fund (GCF) te storten. Is de Staatssecretaris bereid deze mogelijkheden te onderzoeken voor de Rijksbegroting 2016 en hier bij andere lidstaten voor te pleiten?

De leden van de fractie van de ChristenUnie merken op dat de adaptatiekosten voor ontwikkelingslanden fors zullen stijgen tot 2050. Is de Staatssecretaris bereid te pleiten voor een afzonderlijk doel voor publieke adaptatiefinanciering in het klimaatverdrag van Parijs, zodat de armste en meest kwetsbare landen de benodigde financiële ondersteuning krijgen om zich weerbaar te maken tegen de gevolgen van klimaatverandering? Is de Staatssecretaris voorts bereid ervoor te pleiten dat er een bepaling wordt opgenomen in het klimaatverdrag die stelt dat de financieringsdoelen voor mitigatie en adaptatie regelmatig worden bijgesteld en dat deze bepaling moet garanderen dat na 2020 verplichtingen blijven bestaan voor landen met een grote verantwoordelijkheid voor uitstoot en capaciteit om te betalen, en dat nieuwe «contributors» de financieringstoezeggingen van ontwikkelde landen aanvullen maar niet vervangen? Deelt de Staatssecretaris de mening dat reguliere ontwikkelingssamenwerking en armoedebestrijding niet de dupe mogen zijn van meer publieke klimaatfinanciering? De leden van de fractie van de ChristenUnie zijn voorstander van het streven naar minimaal 50% private klimaatfinanciering. Op welke manier wil het kabinet private klimaatfinanciering vormgeven?

De leden van de fractie van GroenLinks willen graag weten hoe de Staatssecretaris zich inzet om bij te dragen aan een optimaal resultaat van de mondiale klimaatonderhandelingen. Denkt de Staatssecretaris dat de inzet van de EU voldoende bijdraagt om een catastrofale opwarming van de aarde tegen te gaan? Is de Staatssecretaris bereid om de Europese Commissie te vragen om een aanvullend voorstel in lijn met de motie-Vos/Dijkstra (Kamerstuk 33 858, nr. 26)? Heeft de Staatssecretaris medestanders gezocht en gevonden voor de mogelijkheid van een verdergaande reductie? Heeft zij op andere wijze nog actie ondernomen ter uitvoering van deze motie?
Gaat de Staatssecretaris zich inzetten voor een reductieplan om de inzet van de EU te vertalen naar concrete maatregelen op lidstaatniveau?
Heeft de Staatssecretaris kennisgenomen van de berichtgeving in Trouw («Meerderheid wil stop op fossiel beleggen», 1 juni 2015) dat een grote meerderheid van de Nederlanders wil dat hun pensioenfondsen niet langer in fossiele brandstoffen investeert? Ziet de Staatssecretaris een rol voor zichzelf in het stimuleren van desinvesteringen in fossiele energie?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren merken op dat klimaatverandering een van de grootste bedreigingen is die onze generatie het hoofd moet bieden. Zij waarderen het dat de Staatssecretaris op papier blijft vasthouden aan de 2°C-doelstelling: het streven om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2°C. Maar zelfs met maatregelen die door een welvarend land als het onze genomen worden ligt het klimaatbeleid nog niet op koers om dit te bewerkstelligen. Erkent de Staatssecretaris dat? En welke consequenties verbindt zij daaraan?
In het jongste rapport van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) wordt de noodklok geluid. De huidige vermindering van broeikasgassen is onvoldoende om de opwarming van de aarde binnen de nog net acceptabele 2°C te houden. De grootste kans voor vermindering van broeikasgassen ligt bij de vraagzijde, dus bij wat we kopen en wat we consumeren, aldus het IPCC. En dat is niet de enige die daarop wijst: talloze wetenschappers en adviesraden adviseren om ook consumptiepatronen bij het klimaatbeleid te betrekken. Zo pleit het PBL al langer voor actiever overheidsbeleid om het eten van vlees te ontmoedigen om het klimaat te ontzien. Op welke manier is of gaat de Staatssecretaris met deze adviezen aan de slag?
De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren wijzen erop dat het oplossen van de klimaatcrisis niet kan door vast te houden aan business as usual. Alleen met fundamentele veranderingen in onze manier van

produceren, consumeren en handelen kunnen we het uit de hand lopen van klimaatverandering voorkomen. Op welke wijze is de Staatssecretaris van plan om dit in te brengen in de onderhandelingen over een nieuw mondiaal klimaatakkoord, en in het eigen, Nederlandse klimaatbeleid? Welke verwachtingen heeft zij van de onderhandelingen in Parijs? Op welke wijze is zij nu, in aanloop naar de COP, al bezig om het ambitie-niveau van andere landen omhoog te schroeven? In de onderhandelingen over het Europese klimaat- en energiepakket lag Nederland samen met een klein aantal andere landen dwars bij de in de ogen van deze leden veel te magere reductiedoelstellingen van de Europese Commissie. Graag krijgen zij de verzekering dat van dergelijk verzet tegen ambities die, nogmaals, al veel te mager zijn, geen sprake zal zijn.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren missen niet alleen op het vlak van mitigatie van klimaatverandering, maar ook op het gebied van adaptatie ambitie van het kabinet. Achim Steiner, hoofd van het milieuprogramma van de Verenigde Naties, pleit er ook voor om adaptatie en mitigatie aan elkaar te koppelen. Duidelijk is dat grote delen van de wereld veel geld tekort komen om de gevolgen van klimaatverandering het hoofd te bieden. De vervuiler betaalt, is ook voor dit kabinet een leidend principe. De landen die (historisch en nu) veel bijdragen aan de opwarming van de aarde moeten dan ook bijdragen aan het opvangen van die gevolgen. Dat moet volgens de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren dan ook duidelijk additioneel geld zijn, en niet betaald worden uit de al veel te magere budgetten voor ontwikkelingssamen-werking. Is de Staatssecretaris bereid om daarvoor in de komende begroting van 2016 veel meer geld vrij te maken, zodat de afspraken die Nederland daar eerder over heeft gemaakt in ieder geval worden nagekomen? En is zij bereid om in de komende Milieuraad ook bij andere lidstaten aan te dringen op meer klimaatfinanciering om de grote kloof tussen de nu toegezegde adaptatiegelden en de sommen die daadwer-kelijk nodig zijn om bijvoorbeeld Afrika voor te bereiden op klimaatveran-dering, te overbruggen?

*NEC-richtlijn (st18167/13)*

De leden van de VVD-fractie vragen hoe Nederland verdergaande reductie van luchtverontreiniging zal verdedigen als andere landen de reeds bestaande doelstellingen nog niet hebben gehaald. Was het niet de afspraak dat Nederland geen extra koppen op Europees beleid zou zetten? Kan de Staatssecretaris verklaren waarom andere landen nog niet zover zijn? Ziet zij mogelijkheden om op korte of langere termijn alleen te gaan pleiten voor Europees bronbeleid in plaats van reductiedoelstellingen? Zou dat niet vele malen effectiever en makkelijker zijn, zo vragen de leden van de VVD-fractie?

De leden van de VVD-fractie vragen met betrekking tot reductiecijfers om een betere luchtkwaliteit te bereiken, hoe we ervoor zorgen dat de Europese Commissie voortaan uitgaat van de gegevens van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) in plaats van haar eigen verkeerde cijfers. De kosten en baten moeten doorslaggevend zijn. Hoe denkt de Staatssecretaris over doelstellingen die veel kosten, maar weinig opleveren? Gaat Nederland het braafste jongetje van de klas zijn, het land dat alles als eerste en streng uitvoert, terwijl andere landen in gebreke blijven?

De leden van de PvdA-fractie zijn tevreden dat de NEC-richtlijn EU-breed inzet op een afname van de luchtverontreiniging. Zij zijn daarnaast blij om te zien dat deze richtlijn (zowel volgens de EU als volgens het PBL) een

positieve financiële uitkomst heeft. Zij hopen daarom op een vlotte uitvoering.

De leden van de PvdA-fractie verbazen zich wel over de grote verschillen tussen de doelstellingen die de EU voorstelt en de uitkomsten van het onderzoek van het PBL. Deze leden vragen de Staatssecretaris of het mogelijk is en of de Staatssecretaris bereid is de resultaten van deze twee te combineren en daarbij te kiezen voor de meest ambitieuze (milieuvriendelijke en gezonde) combinatie qua doelstellingen. Zo ja, is de Staatssecretaris bereid om uitgebreid(er) onderzoek naar de implementatie van zo'n gecombineerd stelsel te doen? Zo nee, waarom is dit niet mogelijk?

De leden van de PvdA-fractie zijn bezorgd over de ideeën vanuit de EU om methaan uit deze richtlijn te halen. Deze leden vragen de Staatssecretaris of zij haar reactie hierop kan geven.

De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris of zij het tijdpad van de onderhandelingen kan verduidelijken. Zij vragen de Staatssecretaris eveneens of zij kan aangeven in welke behandelfase dit dossier is tijdens het Nederlands EU-voorzitterschap.

De leden van de CDA-fractie zijn benieuwd naar de mening van de Staatssecretaris ten aanzien van het schrappen van extra regels over methaan. Kan de Staatssecretaris daarnaast reflecteren op de inzet van de landbouwcommissie in het Europees parlement om extra regels rond de uitstoot van methaan te schrappen? Hoe verwacht de Staatssecretaris dat het nieuwe voorstel van de Europese Commissie ten aanzien van luchtkwaliteit eruit gaat zien?

De leden van de D66-fractie vragen wanneer het Europees parlement zijn rapport inzake de NEC-richtlijn vast zal stellen, en of de Staatssecretaris nader in kan gaan op de verwachting die zij uitspreekt dat er sprake zal zijn van een hoger ambitieniveau dan in de Raad. Waar is deze verwachting op gebaseerd? Is deze verwachting bijvoorbeeld gebaseerd op de aard van de amendementen die er zijn ingediend op het voorstel? Zo ja, kan de Staatssecretaris daar een appreciatie van geven? Voelt de Staatssecretaris zich gesteund door het Europees parlement in zijn streven naar een hoger ambitieniveau inzake de NEC-richtlijn. Zo nee, waarom niet?

De leden van de D66-fractie vragen of de Staatssecretaris zich gesteund voelt in haar streven om het ambitieniveau van de NEC-richtlijn te verhogen. Zo ja, door welke lidstaten voelt zij zich gesteund? Kan zij nader ingaan op het krachtenveld inzake het verhogen van de ambitie? Deze leden vragen wanneer de Staatssecretaris voorziet dat de onderhandelingen met het Europees parlement over de herziening van de NEC-richtlijn starten.

De leden van de D66-fractie vragen of de Staatssecretaris nader kan duiden wat de houding is van de Commissie ten opzichte van de bestaande NEC-richtlijn, nu deze besloten heeft het richtlijnvoorstel niet in te trekken maar de vinger aan de pols te houden. Wat is volgens de Staatssecretaris het uiteindelijke doel van de Commissie met deze richtlijn? Deze leden vragen voorts naar welke houding van de Commissie de voorkeur zou uitgaan van de Staatssecretaris, nu de onderhandelingen over de bestaande richtlijn voortgaan. Welke voor- en nadelen ziet zij van deze vinger-aan-de-polsbenadering? Zou zij graag een hoger ambitieniveau zien van de Commissie? Zo nee, waarom niet?

De leden van de D66-fractie lezen dat de Staatssecretaris verwijst naar haar brief van 25 februari jl. (Kamerstuk 22 112, nr. 1942), waarin zij een gedetailleerde positie beschrijft inzake verregaande reductie van de luchtverontreiniging, onderbouwd door een kosten-batenanalyse van het PBL. Is de Staatssecretaris onverminderd van mening dat Nederland baat heeft bij een hoog Europees ambitieniveau? Is de Nederlandse positie in de afgelopen maanden op geen enkel punt gewijzigd? De Staatssecretaris geeft immers aan dat onder Lets voorzitterschap de onderhandelingen zijn voortgezet, en dat er is gesproken over de impact assessment, flexibiliteitsmechanismen, het al dan niet opnemen van methaan en het ambitieniveau in algemene zin. Kan de staatsecretaris op ieder van deze punten afzonderlijk aangeven wat de Nederlandse positie op dit moment is?

De leden van de D66-fractie vragen of er inmiddels meer duidelijkheid bestaat over het verdere tijdpad in de onderhandelingen over de NEC-richtlijn. Deze leden lezen dat het Lets voorzitterschap tijdens de Raad een oriënterend debat wil voeren over de herziening van de NEC-richtlijn. Is inmiddels duidelijk wat de insteek is van het Letse voorzitterschap? Is de aard van het debat inmiddels bevestigd? Deze leden vragen of de Staatssecretaris een appreciatie kan geven van de insteek die door het Letse voorzitterschap is gekozen. Wat zegt de keuze van deze insteek over de verdere verloop van de onderhandelingen en over de richting daarvan?

De leden van de D66-fractie vragen op welke onderwerpen deze Raad zich nu voornamelijk zal focussen. Liggen er specifieke vragen voor die door het Letse voorzitterschap aan de lidstaten zullen worden voorgelegd? Zo ja, kan de Staatssecretaris schetsen wat de Nederlandse inbreng is op deze vragen?

De leden van de D66-fractie hebben vernomen dat enkele lidstaten hebben aangegeven dat er een noodzaak is voor nader onderzoek over het effect van de richtlijn op een aantal economische sectoren. Deze leden vragen of Nederland onderdeel is van deze groep. Zo ja, met betrekking tot welke sectoren zou het effect van de richtlijn nader onderzocht moeten worden? Zo nee, kan de Staatssecretaris aangeven om welke groep lidstaten het hier gaat, welke economische sectoren het volgens deze groep betreft en waar de noodzaak voor nader onderzoek volgens deze groep vandaag komt?

De leden van de D66-fractie hebben vernomen dat een aantal deadlines die in het voorstel stonden opgenomen, zijn uitgesteld. Kan de Staatssecretaris dit bevestigen? Zo ja, om welke deadlines gaat het en wat is de inschatting van de gevolgen van het uitstellen van deze deadlines? Heeft Nederland gepleit voor het aanpassen van deadlines in het voorstel? Zo ja, wat is hiervoor de reden? Deze leden hebben voorts vernomen dat methaan ($CH_4$) is geschrapt uit het voorstel. Kan de Staatssecretaris dit bevestigen? Zo ja, wat is haar appreciatie van deze aanpassing? Zo ja, wat is de inschatting van de gevolgen van het schrappen van methaan uit het voorstel? Heeft Nederland gepleit voor het schrappen van methaan? Zo ja, wat is hiervoor de reden?

De leden van de D66-fractie zijn benieuwd in welke onderhandelingsfase de herziening van de NEC-richtlijn zich zal bevinden, als Nederland zelf het Europese voorzitterschap bekleedt. Wat is de verwachting van de Staatssecretaris?

De leden van de D66-fractie vragen of de Staatssecretaris het Nederlandse EU-voorzitterschap aan zal grijpen om een hoger ambitieniveau in de onderhandelingen te brengen. Zo nee, welke doelen stelt zij zichzelf als het gaat om de herziening van de NEC-richtlijn?

**Verslag Informele Milieuraad 14 en 15 april 2015**

*COP 21 in Parijs: gewenste uitkomsten en ministeriële betrokkenheid bij de onderhandelingen*

De leden van de VVD-fractie merken op dat nog te weinig landen, met name G20-landen, hun INDC's (Intended National Determined Contributions) hebben aangeleverd. Hoeveel landen hebben inmiddels hun INDC's aangeleverd? Hebben alle G20-landen hun INDC's aangeleverd? Zo nee, wat kan Europa doen om de G20-landen te bewegen hun INDC's zo snel mogelijk aan te leveren? Wat zegt het gegeven over de inzet van deze landen ten aanzien van de klimaatovereenkomst, als zij zo laat zijn met het aanleveren van hun INDC's?

**EU-voorstel Kaderstrategie Energie-unie, COM (2015) 80**

De leden van de CDA-fractie vragen in hoeverre er tussen Nederland, Duitsland en andere Europese landen gesprekken zijn over het harmoniseren van de energiemarkt. Klopt het, zoals beschreven in een stuk van euractiv.com, dat Duitsland met buurlanden in gesprek is om met een kopgroep stappen te zetten ten aanzien van een verder geïntegreerde energiemarkt? Wat is de rol van Nederland hierin? (Website euractiv.com, 3 juni 2015, http://www.euractiv.com/sections/energy/Germany%20to%20launch%20mini-energy%20union-315074)

**Consultatie revisie Europese emissiehandelssysteem**

De leden van de VVD-fractie merken op dat VEMW haar leden geconfronteerd ziet met forse tegenvallers en een verslechtering van de concurrentiepositie als gevolg van een tekort aan gratis rechten. (zie het artikel «Miljardenstrop industrie», de Telegraaf, 26 mei 2015) Graag vernemen deze leden van de Staatssecretaris hoe zij de belangen van met name de zware industrie gaat vertegenwoordigen in de onderhandelingen over dit dossier.
Hoe waarborgt de Staatssecretaris de concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven bij de te nemen maatregelen die de emissiehandel moeten versterken? Wat hebben we aan het medicijn emissiehandel, als de patiënt (een concurrerend bedrijfsleven in Europa) al overleden is? Hoe gaat Nederland de best performers in de sectoren compenseren als de marktstabiliteitsreserve (MSR) naar voren wordt gehaald en eerder ingaat dan 2021, maar de adequate «carbon leakage»-maatregelen niet eerder ingaan? In hoeverre zijn de vigerende maatregelen dan voldoende om de koplopers in de energie-intensieve industrie te beschermen? Welke borging biedt de Staatssecretaris? De leden van de VVD-fractie hebben begrepen dat de nieuwe voorstellen van de Europese Commissie voor de structurele versterking van het EU-ETS wellicht al in juli verwacht kunnen worden. Wat is de huidige planning?

De leden van de PvdA-fractie vragen met het oog op de overcapaciteit van emissierechten of het verstandig is dat de niet-gealloceerde emissierechten (€ 600 miljoen) in 2020 in de MSR worden geplaatst? Deze leden zijn benieuwd naar het standpunt van de Staatssecretaris over de uitkomst van de onderhandelingen met het EP over de belangrijkste

discussiepunten (inwerkingtreding MSR in 2019, storten «gebackloade» rechten in MSR, opname van niet-gealloceerde emissierechten in MSR in 2020).

De leden van de PvdA-fractie zijn benieuwd of er al meer duidelijkheid bestaat over het moment waarop de Europese Commissie een nieuw voorstel doet voor de structurele versterking van het EU-ETS. Zij zijn ook benieuwd of de Staatssecretaris van mening is dat er in Europees verband net als in Nederland rendementseisen aan kolencentrales moeten worden gesteld om het gebruik van kolen op Europees niveau efficiënter te maken en terug te dringen, temeer omdat ETS de komende jaren een te weinig stimulerende werking heeft vanwege het overaanbod aan emissierechten. Deze leden vragen de Staatssecretaris om het speelveld omtrent ETS in de Milieuraad wat betreft de standpunten van andere landen met de Kamer te delen. Zij zijn benieuwd welke rol Nederland tijdens het EU-voorzitterschap kan vervullen bij de structurele versterking van het EU-ETS.

De leden van de D66-fractie zijn van mening dat het versterken van het ETS van groot belang is voor een beter en consequenter klimaatbeleid in Europa. Deze leden zijn blij dat de MSR er gaat komen, maar zijn wel van mening dat al veel eerder dan in 2019 aan deze reserve zou kunnen worden begonnen. Deze leden lezen dat de Staatssecretaris voorstelt om bij de vrije allocatie een systeem te introduceren waarmee periodiek aanpassingen kunnen worden gedaan op basis van de recente productie-levels van bedrijven. Deze leden vragen op welke manier de bedrijven dan een prikkel krijgen om $CO_2$-reducerende technologie en processen toe te passen, aangezien hun eigen productie altijd als uitgangspunt wordt genomen. Hoe gaat de Staatssecretaris er met een «dynamische allocatie» voor zorgen dat deze bedrijven innoveren en hun $CO_2$-uitstoot ook verminderen? Ook willen deze leden weten in hoeverre andere lidstaten dit voorstel steunen en wat hun mogelijke bezwaren zijn.

De leden van de D66-fractie lezen dat de Staatssecretaris van mening is dat bij een nieuw vrij allocatiesysteem een «cross-sectoral correction»-factor niet nodig is. Deze leden vragen of dit niet zal leiden tot minder rechten voor $CO_2$-emissierechtenveilingen en wat daarvan de implicaties zullen zijn voor andere sectoren. Ook willen deze leden weten of er hiermee een kans ontstaat dat de incentive voor de Europese industrie om emissies kosteneffectief te reduceren en te investeren in schone en energie-efficiënte technologie verzwakt. Deze leden vragen of hiermee niet het prijssignaal voor «materiaal- en productsubsidies» verdwijnt.

De leden van de D66-fractie zijn het met de Staatssecretaris eens dat de energiesector zodanig moet hervormen en innoveren dat gratis emissie-rechten in de toekomst niet langer nodig zijn. Deze leden vragen de Staatssecretaris echter om uiteen te zetten hoe zij ervoor wil zorgen dat de vrije allocatie van emissierechten in de volgende periode inderdaad zodanig wordt vormgegeven dat de energiesector op termijn zonder deze gratis rechten kan. Daarbij vragen deze leden aan de Staatssecretaris om aan te geven hoe een dergelijke stimulans kan worden bereikt met de «dynamische allocatie» van emissierechten. Deze leden vragen de Staatssecretaris ook welke voorstellen zij heeft om ervoor te zorgen dat het systeem van vrije allocatie ter bestrijding van carbon leakage, de interne Europese markt niet verstoort, doordat sommige sectoren in Europa wél en andere sectoren in Europa geen gratis emissierechten krijgen. Deze leden zijn het met de Staatssecretaris eens dat de criteria voor carbon leakage waardoor bedrijven in aanmerking komen voor allocatie moeten worden aangescherpt, en periodiek moeten worden herzien. Deze leden vragen de Staatssecretaris echter om nader uiteen te

zetten hoe zij deze scherpere criteria voor zich ziet, aangezien de operationalisering van de criteria altijd een heikel punt is geweest. Deze leden zijn benieuwd naar een systeem waarin een gedeeltelijke vrije allocatie mogelijk is, in plaats van altijd 100%. Zij vragen de Staatssecretaris of de administratieve lasten en de complexiteit ervan al nader onderzocht zijn, en of er andere lidstaten zijn die een dergelijk systeem voorstellen.

De leden van de D66-fractie merken op dat de ETS-richtlijn de lidstaten de aanbeveling geeft om minstens 50% van de opbrengsten van de veilingen van emissierechten te gebruiken voor klimaatgerelateerde doeleinden. Deze leden vragen de Staatssecretaris of de opbrengsten van de veilingen van emissierechten in Nederland (deels) worden geoormerkt voor klimaatgerelateerde doeleinden. Zo ja, om hoeveel procent gaat het, en aan welke projecten wordt het precies besteed? Zo nee, waarom niet, en kan de Staatssecretaris aangeven wanneer er in de begroting wel sprake is van een oormerking van inkomsten? Deze leden willen ook graag weten hoe de Staatssecretaris denkt over het voorstel om een deel van de opbrengsten van de veilingen te besteden aan innovaties. De leden van de D66-fractie vinden innovatie van groot belang voor de toekomst van ons energiegebruik en om kosteneffectievere $CO_2$-reductie te bewerkstelligen. Deze leden lezen dat de Staatssecretaris van mening is dat de investeringen uit het moderniseringsfonds vooral zouden moeten worden ingezet voor projecten die een focus hebben op de omslag van kolen naar biomassa. Deze leden vragen de Staatssecretaris om nader uiteen te zetten waarom juist deze hernieuwbare energietak voor haar de voorkeur geniet boven innovaties in andere hernieuwbare energiebronnen. De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris welke voorstellen zij heeft om de sectoren die (nog) niet onder het ETS vallen beter aan te laten sluiten, ook met betrekking tot de financieringssystemen om innovatie en efficiëntie te stimuleren.

De leden van de D66-fractie merken op dat het Verenigd Koninkrijk en Duitsland voorstander zijn van het verkennen van de mogelijkheden om meer dan 40% EU-emissiereducties te realiseren voor 2030, onder andere door het gebruik van internationale $CO_2$-markten. Deze leden willen graag weten wat het standpunt van Nederland hierover is.

De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris om aan te geven welke mogelijke voorstellen ten aanzien van klimaatfinanciering Nederland in Parijs zal steunen. Ook zijn deze leden benieuwd naar een appreciatie van de Staatssecretaris van de beslissing van de Europese Commissie om te wachten met concrete voorstellen voor klimaatfinanciering totdat alle INDCs binnen zijn, in plaats van zelf nu al voor te bereiden en standpunten in te nemen.

De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris of Nederland er een voorstander van is om, in navolging van de VS, een tussendoel voor emissiereductie in Europa neer te zetten, bijvoorbeeld in 2025 en een vijfjarige commitment-periode te eisen om China ertoe te bewegen ook al eerder emissiereducties te bewerkstelligen.

De leden van de D66-fractie refereren aan de brief van de grote olie- en gasbedrijven die vragen om wereldwijde $CO_{2}$-beprijzing. Deze leden vragen of Nederland er voorstander van is om het verzoek van deze leden, namelijk een zetel aan de onderhandelingstafel in Parijs, in te willigen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie merken op dat het emissiehandelssysteem van de EU (EU-ETS) in theorie een goed middel is om grenzen te stellen aan de uitstoot van broeikasgassen, maar dat het emissieplafond van het ETS niet streng genoeg is. $CO_2$-prijzen blijven te

laag om duurzaam energiegebruik en groene innovatie aan te jagen. Dat vinden deze leden zorgwekkend. Het is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat de $CO_2$-prijs omhooggaat. Deze leden vragen de Staatssecretaris hier stevig op in te zetten. Welke maatregelen gaat de Staatssecretaris hiervoor bepleiten? De premier zei bij het debat over de EU-top op 15 oktober 2014 over de $CO_2$-prijs: «Nu is de gemiddelde prijs zo'n € 5 à € 6, maar die moet echt naar € 40.» Hoe wil het kabinet dit bereiken?

De leden van de fractie van de ChristenUnie merken op dat de EU aanbeveelt om 50% van de opbrengsten van de emissiehandel van lidstaten aan energie- en klimaattoepassingen te besteden. Onder andere Duitsland doet dat al. In Nederland vloeien de opbrengsten naar de algemene schatmiddelen, waarna de overheid aan de Europese Commissie rapporteert «over de uitgaven die passen binnen de strekking van de genoemde doelen, als equivalent van de veilingopbrengsten». Deze leden willen meer duidelijkheid op dit punt. Voldoet Nederland aan de eis van 50%? Is de Staatssecretaris bereid om een bedrag ter hoogte van alle veilingopbrengsten ten goede te laten komen aan energie-efficiëntie en duurzame energie, met een focus op innovatie en onderzoek? Het valt deze leden op dat Nederland in de consultatie over ETS benadrukt dat een sterke focus noodzakelijk is voor CCS. Deze leden delen deze mening niet. Zij zien het geld liever geïnvesteerd in werkelijk duurzame energie en vragen waarom de regering zo'n nadruk legt op CCS.

De leden van de fractie van GroenLinks hebben de volgende vragen over de ETS-hervormingen. Klopt het dat Nederland samen met Polen op woensdag 13 mei een bijeenkomst heeft georganiseerd over de hervorming van het Europese emissiehandelssysteem (ETS)? Wat was het doel van deze bijeenkomst? Kan de Staatssecretaris de «background paper» voor deze bijeenkomst aan de Kamer toesturen? Klopt het dat Nederland steun voor een beperking van $CO_2$-rechten tot 2030 gekoppeld heeft een toekenning van gratis rechten aan zogenaamde «carbon leakage»-industrie op basis van de huidige productie in plaats van de historische productie? Klopt het dat Nederland steun heeft gezocht voor het schrappen van de zogenaamde «cross-sectoral correction factor»? Klopt het dat Nederland hiermee pleit voor de ruimere toekenning van gratis rechten aan bedrijven? Heeft deze bijeenkomst een positieve bijdrage geleverd aan de doelstelling om het reductiepad van $CO_2$-rechten aan te scherpen, zoals is vastgelegd in het Energieakkoord?
Is de Staatssecretaris ervan op de hoogte dat dergelijke bijeenkomsten van Nederland en Polen worden opgevat als oppositie tegen een verdere aanscherping van het reductiepad? Is de Staatssecretaris bereid om meer inspanningen te plegen om het reductiepad aan te scherpen?
Hoe staat de Staatssecretaris tegenover het inzetten van een deel van de opbrengsten van de emissiehandel in het Global Climate Fund?

**Fiche over mededeling Kaderrichtlijn water en de Richtlijn overstromingsrisico's**

De leden van de VVD-fractie vragen waarom er wordt aangestuurd op aanvullende maatregelen. De meetmethoden van de Europese Commissie staan ter discussie. Deze leden willen weten hoe de EU Nederland tegemoet gaat komen op dit punt. Gaat de Staatssecretaris zich hiervoor inzetten?

De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris om een reactie op het kritische oordeel van de Europese Commissie met betrekking tot het ambitieniveau dat Nederland heeft bij de implementatie van de Kaderrichtlijn water (KRW). Deze leden verzoeken de Staatssecretaris om

specifiek in te gaan op de uitspraken van de Europese Commissie dat Nederland door te weinig urgentie, het ontbreken van onderzoek naar de effectiviteit van maatregelen en het te veel gebruik maken van uitzonderingen onvoldoende maatregelen neemt ter verbetering van de waterkwaliteit en het halen van de KRW-doelen. De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris om in te gaan op de uitspraak van de Europese Commissie dat Nederland niet de juiste informatie aanlevert om de effectiviteit van de bestaande maatregelen te beoordelen. Deelt de Staatssecretaris de mening dat Nederland de overmatige vervuiling met nutriënten en bestrijdingsmiddelen, die door de landbouw wordt veroorzaakt, met extra maatregelen in de gebiedbeheerplannen dient aan te pakken? Deze leden zijn benieuwd of de Staatssecretaris het met hen eens is dat Nederland een extra impuls moet geven aan de kwaliteit van het oppervlaktewater.

De leden van de PvdA-fractie zijn benieuwd of de Staatssecretaris kan bevestigen dat de motie-Jacobi/Hachchi (Kamerstuk 34 000-J, nr. 18) uitgevoerd wordt en het Deltaprogramma ook gebruikt wordt om de waterkwaliteit te verbeteren.

De leden van de GroenLinks-fractie vinden het beschamend dat Nederland een dergelijk lage ambitie heeft binnen de Kaderrichtlijn Water. Waarom benadrukt de Staatssecretaris dat de maximaal toegestane termijnen volledig benut worden? Is de Staatssecretaris bereid om bij de Europese Commissie aan te dringen op meer samenhang tussen de Kaderrichtlijn Water en ander EU-beleid? Wil de Staatssecretaris de bronnen van chemische verontreiniging met bijbehorende maatregelen opnemen in de stroomgebiedbeheerplannen? Wil de Staatssecretaris maatregelen opnemen in de stroomgebiedbeheerplannen om de verontreiniging door landbouw aan te pakken?

**Reactie op het artikel over hormoonverstorende stoffen**

De leden van de PvdA-fractie zijn geschrokken van het feit dat 31 gewasbeschermingsmiddelen eigenlijk verboden zouden moeten worden en dit tot op heden niet gebeurd is. Zij zijn blij te horen dat de Staatssecretaris druk zet op de Europese Commissie om de lijst met criteria voor hormoonverstorende stoffen zo snel mogelijk beschikbaar te krijgen vanuit de EU. De leden van de PvdA-fractie steunen het besluit van de Staatssecretaris van harte om Nederland aan te laten sluiten bij de rechtszaak die Zweden is gestart tegen de Europese Commissie over het uitblijven van maatregelen tegen hormoonverstorende stoffen. Deze leden vragen de Staatssecretaris wanneer de rechtszaak hierover zal dienen.

De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris of zij kan verduidelijken waarom er pas in juni 2014 een routekaart werd uitgebracht om de lijst samen te stellen, terwijl de lijst al op 13 december 2013 beschikbaar had moeten zijn. Deze leden vragen hoe de vertraging van de routekaart terug te voeren is op het argument van zorgvuldigheid. De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris of het mogelijk is een Nederlandse lijst met criteria op te stellen zolang er nog geen lijst vanuit de EU is. Zo ja, op welke termijn is deze lijst beschikbaar en worden deze 31 stoffen dan (waarschijnlijk) verboden? Zo nee, waarom niet en is het alsnog mogelijk deze 31 stoffen te verbieden?

De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris daarnaast hoe het staat met het Europees besluit voor een nieuwe test die specifieke informatie geeft over de effecten van bepaalde stoffen waar foetussen en jonge kinderen gevoelig voor zijn die door de EU ontwikkeld zou worden in 2014 en waar de Staatssecretaris in het AO Leefomgeving van

6 november 2014 over sprak. Hiernaast vragen deze leden welke tests er verder op EU-niveau worden ontwikkeld op het gebied van hormoonverstorende stoffen. Wat zijn verder de ontwikkelingen op dit dossier op EU-niveau?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren merken op dat in 2009 in Europees verband is afgesproken om alle hormoonverstorende stoffen uit te faseren, en om eind 2013 met criteria te komen om die hormoonverstoorders te definiëren. Vervolgens hoorden deze leden er niets meer over. Op verzoek van de Kamer heeft Nederland zich aangesloten bij de rechtszaak van Zweden om de Europese Commissie te dwingen snel met deze criteria te komen. Daarvoor danken deze leden de Staatssecretaris. Maar wat blijkt: journalisten zijn erachter gekomen dat de ambtenaren van DG Milieu in Brussel in 2013 prima op schema lagen met het opstellen van criteria voor hormoonverstorende stoffen. Maar vanwege lobbypraktijken van de industrie die die rotzooi gebruikt, is hun rapport in de prullenbak verdwenen. Dit is een rapport op basis waarvan er alleen al 31 soorten landbouwgif verboden hadden kunnen en moeten worden. Het is een rapport waaruit ook blijkt dat het op de markt houden van deze middelen de samenleving honderden miljoenen euro's kost aan gezondheidsschade. In reactie op vragen van deze leden hierover heeft de Staatssecretaris navraag gedaan bij de Europese Commissie hierover. De Europese Commissaris ontkent dat het uitblijven van een aanpak tegen hormoonverstorende stoffen iets te maken zou hebben met de zware lobbydruk van de industrie. Vindt de Staatssecretaris dat zelf geloofwaardig? In de tussentijd heeft Corporate Europe Observatory (CEO) in samenwerking met een journalist een rapport opgesteld over de gang van zaken rond de hormoonverstorende stoffen: «A Toxic Affair – How the chemical lobby blocked action on hormone disrupting chemicals». Daaruit blijkt duidelijk dat het niet publiceren van de reeds opgestelde criteria werd ingegeven door lobby vanuit de industrie. Uit het rapport blijkt ook dat het Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP), het vrijhandelsverdrag tussen de EU en de VS, waar momenteel helaas over wordt onderhandeld, een grote drijfveer was voor de Europese Commissie om zich niet aan haar beloftes te houden om op korte termijn hormoonverstorende stoffen uit te faseren.
Want wat blijkt? De Europese Commissie wil nu in plaats van zich te houden aan de eerder afspraken om criteria op te stellen om vast te kunnen stellen welke stoffen hormoonverstorend zijn, een impact assessment uitvoeren. De impact assessment gaat deze zomer van start en zal volgens de Commissie zeker tot 2016 duren. De Europese Commissie zelf geeft geen duidelijke reden voor deze plotselinge verandering van beleidsaanpak, zo constateren de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren. Zij krijgen graag een uitgebreide reactie op het rapport van CEO.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vinden het niet aanvaardbaar dat er nu opeens voor een impact assesment wordt gekozen en vragen de Staatssecretaris of zij deze mening deelt. Het uitgangspunt moet toch zeker zijn dat stoffen waarvan we weten dat ze de gezondheid schaden, zo snel mogelijk worden verboden? Het EU-beleid is niet voor niets gebaseerd op het voorzorgbeginsel. Dat wil dus ook zeggen dat het niet een afweging is tussen de economische kosten van een verbod enerzijds en de volksgezondheid anderzijds. Deelt de Staatssecretaris deze mening? Welke vervolgstappen gaat zij zetten om snel te komen tot een spoedige uitfasering van hormoonverstorende stoffen? In Frankrijk is bisfenol A in verpakkingsmateriaal dat in contact komt met voedsel verboden, omdat dit zeer waarschijnlijk hormoonverstorend werkt. Is de Staatssecretaris bereid om zo'n verbod ook op korte termijn in Nederland in te voeren? En is zij bereid om in de tussentijd

voorlichting te geven aan zwangere vrouwen over de risico's van bisfenol A? Zo nee, waarom niet? Deelt de Staatssecretaris de opvatting dat het met betrekking tot hormoonverstorende stoffen lastig is om de werking van deze stoffen te doorgronden en dat het zo complex is dat geen veilige doses kunnen worden vastgesteld? En deelt zij de mening dat het dus beter is om te kijken of een middel mogelijk een gevaar vormt en zo ja, dit middel te verbieden, de zogenaamde «hazard approach»? Zo ja, is zij bereid zich ervoor in te zetten dat dit op zo kort mogelijke termijn inderdaad gebeurt? Zo nee, waarom niet?

**Overige**

De leden van de VVD-fractie merken op dat de ENVI-commissie van het Europees parlement recentelijk heeft gestemd over het oude voorstel circulaire economie. Wat is er uit die stemming gekomen? Kan de Staatssecretaris op deze uitkomst reflecteren? Deze leden willen weten in hoeverre het logisch is dat de stemming over een rapport dat toeziet op een ingetrokken voorstel, wordt meegenomen in de vormgeving van een nieuw voorstel.